

Sje och tje: de svenska ljuden som testar både tunga och penna

---

Berättelse

Två ljud som hör till svenskan

När man lär sig svenska brukar två ljud snabbt få ett rykte om sig att vara extra svåra: sje-ljudet och tje-ljudet. Båda räknas som konsonantljud som är ovanliga i andra språk, och just därför är de en utmaning för många som är nya i svenskan. De är knepiga på två sätt samtidigt. Dels kan de vara svåra att uttala, eftersom munnen ska forma ett ljud man kanske aldrig har använt förut. Dels kan de vara svåra att stava, eftersom samma ljud kan skrivas på flera olika sätt.

Hur ljuden låter

Sje-ljudet hör du i början av ord som sjö, skjorta och stjärna. Det är ett mjukt, nästan blåsande ljud. Tje-ljudet hittar du i ord som kyrka, tjata och kök. Skillnaden är att tje-ljudet bildas längre fram i munnen. Därför låter det lite ljusare och vassare än sje-ljudet. Ett bra första steg är att lyssna noga och försöka höra skillnaden mellan till exempel "sjö" och "kö", innan man själv försöker säga orden. Många upplever att det är lättare att höra skillnaden än att uttala den.

Sje-ljudets många stavningar

Det som gör sje-ljudet riktigt klurigt är att det kan stavas på väldigt många sätt. Enligt Institutet för språk och folkminnen (Isof) finns det ungefär ett tjugotal olika stavningar, beroende på hur man räknar. I äldre svenska ord skrivs ljudet bland annat sj (sjö), sk (skön), skj (skjorta) och stj (stjärna). I lånnord från andra språk dyker ännu fler stavningar upp, till exempel sch (schimpans, dusch), ch (chef), ti (station) och ssi (mission).

Ibland hör man påståendet att det skulle finnas så många som 65 sätt att stava sje-ljudet. Den siffran kommer från radioprogrammet Språket i P1, som roade sig med att räkna in både vanliga och väldigt ovanliga stavningar. Isof själv är försiktigare och talar om ett tjugotal. Det är ett bra exempel på hur en rolig och stor siffra lätt sprids, medan en mer försiktig och korrekt siffra inte fastnar lika lätt.

Tje-ljudets regler och undantag

Tje-ljudet följer lite tydligare regler än sje-ljudet, men det har också sina undantag. Oftast skrivs ljudet helt enkelt tj, som i tjugo, tjock och tjej. Men det skrivs också k framför en mjuk (främre) vokal, alltså e, i, y, ä eller ö, som i kök. Här är bokstaven k extra viktig att förstå för den som är ny i Sverige: framför a, o, u och å låter k hårt (kan, ko, kul, kål), men framför e, i, y, ä och ö uttalas samma bokstav som ett tje-ljud (kex, kök). I några ord stavas ljudet i stället kj, som i kjol, och i andra ch, som i chili och chips. Eftersom samma bokstäver, till exempel k, kan uttalas på olika sätt i olika ord, går det inte alltid att lita på reglerna fullt ut.

Olika uttal i olika delar av landet

En sak till gör sje-ljudet speciellt: det kan låta olika beroende på var i landet man bor. I många delar av södra Sverige hörs ofta en bakre, mörkare variant av ljudet. I norra Sverige och i Finland är en främre, ljusare variant vanligare, och i mellersta Sverige används båda. Men det här är en förenkling. I verkligheten finns det stor variation mellan enskilda personer och mellan olika orter, så man ska inte tänka att alla i en viss del av landet låter likadant.

Det viktigaste är att våga

Allt det här kan låta avskräckande, men det finns goda nyheter. Du behöver inte uttala ljuden helt perfekt för att bli förstådd. Också många svenskar tycker att stavningen av sj- och tj-orden är knepig, och svenska barn får öva på den i skolan i flera år. Eftersom samma ljud kan stavas på så många sätt, och samma bokstäver kan uttalas olika, hör de här orden till det som man helt enkelt får träna och lära sig ord för ord. Att lyssna mycket, säga orden högt och våga göra fel är det som hjälper bäst på vägen.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
rykte	det som många säger om något, t.ex. att det är svårt
konsonant	ett språkljud som inte är en vokal, t.ex. s, k, t
utmaning	något svårt som man måste anstränga sig för
bildas	här: skapas; hur ljudet görs i munnen
skillnad	när två saker inte är lika
stavning	sättet att skriva ett ord med bokstäver
lånord	ett ord som kommer från ett annat språk
vokal	bokstäverna a, e, i, o, u, y, å, ä, ö
undantag	ett fall som inte följer den vanliga regeln
mönster	en regel eller ordning som ofta upprepas
förenkling	en enklare bild som inte tar med alla detaljer
variation	att något kan vara olika på olika sätt
avskräckande	något som gör att man tappar lusten eller blir rädd

Läsförståelsefrågor

---

1. På vilka två sätt är sje- och tje-ljudet svåra enligt texten?
  1. Svåra att uttala och svåra att stava.
  2. Svåra att höra och svåra att översätta.
  3. Svåra att skriva och svåra att räkna.
2. Vad är skillnaden mellan sje-ljudet och tje-ljudet?
  1. Tje-ljudet bildas längre fram i munnen och låter ljusare.
  2. Sje-ljudet finns bara i lånord.
  3. Det finns ingen skillnad alls.
3. Hur många sätt att stava sje-ljudet anger Isof?
  1. Exakt 65.
  2. Ungefär ett tjugotal, beroende på hur man räknar.
  3. Inget enda.
4. Var kommer siffran "65 sätt att stava sje-ljudet" ifrån?
  1. Från Isof.
  2. Från radioprogrammet Språket i P1.
  3. Från en lag.
5. Hur stavas tje-ljudet oftast framför en hård vokal (a, o, u, å)?
  1. med k
  2. med tj
  3. med sch
6. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
  1. Sje-ljudet kan stavas på många olika sätt.
  2. Också många svenskar tycker att stavningen är knepig.
  3. Man måste uttala ljuden perfekt för att bli förstådd.
7. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
  1. I många delar av södra Sverige hörs ofta en mörkare variant av sje-ljudet.
  2. Svenska barn övar på de här orden i skolan.
  3. Tje-ljudet är det vanligaste ljudet i svenskan.
8. Förklara med egna ord varför man ofta måste lära sig sj- och tj-orden ord för ord.
9. Texten kallar den regionala bilden (mörkare i söder, ljusare i norr) för "en förenkling". Vad menas med det, och varför är det viktigt att skriva så?

10. Texten säger att en stor siffra som "65" sprids lättare än den försiktiga siffran "ett tjugotal". Vad tror du att texten vill att läsaren ska tänka på då?
11. Varför tror du att texten avslutar med att man inte behöver vara perfekt? Vad vill den att läsaren ska känna?
12. Förklara skillnaden mellan att höra ett ljud och att själv uttala det, så som texten beskriver det.

Facit

1. 1. Svåra att uttala och svåra att stava.
2. 1. Tje-ljudet bildas längre fram i munnen och låter ljusare.
3. 1. Ungefär ett tjugotal, beroende på hur man räknar.
4. 1. Från radioprogrammet Språket i P1.
5. 1. med tj
6. 1. ja b) ja c) nej (texten säger att man inte behöver vara perfekt för att bli förstådd)
7. 1. ja b) ja c) det står inte i texten (texten säger inget om vilket ljud som är vanligast)
8. Exempel på svar: Samma ljud kan stavas på flera olika sätt, och samma bokstäver kan uttalas olika. Därför kan man inte alltid höra eller räkna ut hur ordet ska skrivas, utan måste lära sig stavningen för varje ord.
9. Exempel på svar: Det betyder att den enkla bilden inte stämmer för alla. I verkligheten finns det stor variation mellan personer och orter. Det är viktigt att skriva så för att inte ge en falsk bild av att alla i ett område låter likadant.
10. Exempel på svar: Texten vill att läsaren ska vara källkritisk och inte tro på en uppgift bara för att den är rolig eller stor. Man bör kolla varifrån en siffra kommer och vad den egentligen räknar.
11. Exempel på svar: Den vill lugna och uppmuntra läsaren, så att man vågar prata trots fel. Målet är att bli förstådd, inte att låta perfekt, och även många svenskar tycker att detta är svårt.
12. Exempel på svar: Att höra ett ljud betyder att man uppfattar skillnaden med öronen, till exempel mellan "sjö" och "kö". Att uttala det betyder att man själv formar ljudet med munnen, vilket texten säger ofta är svårare än att höra det.

Bedöm öppna svar efter innehåll, inte efter exakt formulering.

FÖR LÄRAREN

Texten lämpar sig för uttals- och stavningsträning samt för enkel källkritik. Tema: hur ett par ljud som är ovanliga i andra språk kan bli en tydlig tröskel i språkinläringen, och hur man markerar osäkerhet och förenkling i språket. Flera frågor (8, 9, 10, 11, 12) kräver inferens och att eleven väger samman olika delar av texten. Lyft gärna skillnaden mellan en säker uppgift (Isofs "ett tjugotal", reglerna för tj/k) och en osäker eller förenklad uppgift (siffran 65 från Språket i P1, den regionala fördelningen). Bra utgångspunkt för att jämföra med ljud och stavningssvårigheter i elevernas egna språk – och för att betona att målet är att göra sig förstådd.

Diskussionsfrågor

- Finns det ljud i ditt språk som är svåra för andra att säga? Hur låter de, och hur skulle du förklara dem?
- Texten säger att man inte behöver vara perfekt för att bli förstådd. Hur viktigt tycker du att uttalet är? Var går gränsen för att någon ska förstå dig?
- Stavningen av sj- och tj-orden måste ofta läras ord för ord. Vilka knep brukar hjälpa dig att komma ihåg svår stavning?
- Varför tror du att en rolig och stor siffra (som "65 sätt") sprids lättare än en försiktig siffra? Hur kan man tänka källkritiskt kring sådana påståenden?
- **Skriv (6–8 meningar):** Skriv en kort text om din egen väg in i svenska språkets ljud och stavning. Vad har varit svårast, vad har hjälpt dig, och vad skulle du säga till någon som precis har börjat?

Källor och faktagranskning

- Institutet för språk och folkminnen (Isof), Frågelådan: Hur många olika sätt finns det att stava sje-ljudet? – <https://frageladan.isof.se/visasvar.py?svar=33719>
- Wikipedia: Sj-ljudet – <https://sv.wikipedia.org/wiki/Sj-ljudet>
- Wikipedia: Tj-ljudet – <https://sv.wikipedia.org/wiki/Tj-ljudet>
- Institutet för språk och folkminnen (Isof), Frågelådan om uttal – <https://frageladan.isof.se/faqs/22611>

Faktagranskad mot ovanstående källor i juni 2026. Nyckelfakta: Sje-ljudet (som i sju, sjö, skön) och tje-ljudet (som i tjugo, kök, kjol) är två konsonantljud som många nyinflyttade tycker är svåra, eftersom de inte finns på samma sätt i de flesta andra språk. I det internationella fonetiska alfabetet (IPA) skrivs tje-ljudet *ɕ*, medan sje-ljudet skrivs *ʃ* (bakre, mörkare variant) eller *ʃ̥* (främre, ljusare variant) – det finns alltså mer än ett sätt att uttala det. Sje-ljudet är det ljud i svenskan som kan stavas på flest sätt; Isof anger ett tjugotal stavningar, till exempel sj (sjö), sk (skön), skj (skjorta), stj (stjärna), ch (chef), sch (dusch), g (geni), j (jour) och ti i station. Tje-ljudet stavas vanligen tj (tjock, tjata), men också k före de främre vokalerna e, i, y, ä, ö (kök, kind, kyssa), kj i några ord (kjol) och ibland c i lånnord (cembalo). Bokstaven k uttalas hårt före a, o, u, å (kan, ko, kul, kål) men som tje-ljud före e, i, y, ä, ö (kex, kil, kök) – en viktig men inte självklar regel för den som är ny i Sverige. Sje-ljudet finns i en främre och en bakre huvudvariant; enligt dialektbeskrivningar är ett främre sje-ljud ofta vanligt i norra Sverige (t.ex. övre Norrland och Värmland) och i svenskan i Finland, medan ett bakre sje-ljud är vanligare i södra Sverige. Sje-ljudet sägs ha utvecklats under äldre nysvensk tid, då t.ex. ske gradvis kom att uttalas med sje-ljud i stället för k-ljud. OSÄKERHETER OCH MYTER (markeras försiktigt i texterna): Antalet stavningar beror på hur man räknar – Isof talar om "ett tjugotal", medan radioprogrammet Språket i Sveriges Radio talat om "65 möjliga och omöjliga sätt"; siffran anges därför ungefärligt och attribueras. Att sje-ljudet skulle vara "det svenskaste ljudet" är en populär, journalistisk formulering, inte en vetenskapligt fastställd sanning. Dialektgeografin är förenklad: det finns stor individuell och lokal variation och inga skarpa gränser. Den exakta fonetiska beskrivningen (alveolo-palatal frikativa m.m.) är teknisk och förenklas för SFI – den presenteras inte som något eleven måste kunna.

Berättelser om svenskar · läromedel för svenska som andraspråk. Skapat inom Läromedelsprojektet. Senast uppdaterad 2026-06-25.